

רחוקה מהעין, רחוקה מהלב: נשים ואימהות בזנות ו"האישה האחרת"

טל לויין-רוטברג

תקציר

המאמר עוסק ביחסנו כפרטים וכחברה לנשים ואימהות בזנות, כשנקודת המוצא היא שהן מייצגות עבורנו את "האישה האחרת". המאמר נכתב מתוך חוויית המפגש עם זנות בקרב נשים ואימהות בישראל הן ברמת המחקר האקדמי והן ברמת המפגש הבין-אישי. הפסיכואנליטיקאית מלאני קליין ניסחה שתי עמדות נפשיות אל מול "האחר": חוויית "האחר" כאובייקט או כסובייקט. בריאות נפשית מאופיינת ביכולת לנוע תדיר ובגמישות בין שתי העמדות הללו. המאמר מציע כי מול אישה בזנות, אנו כפרטים וכחברה מקובעים בעמדה התופסת אותה ומתייחסת אליה כאל אובייקט, וזאת משום שתפיסתה כסובייקט מאיימת עלינו ומעוררת בנו חרדה רבה. תפיסתה כסובייקט כרוכה בהכרה בכך שהזנות היא תוצר חברתי, דרך לשרוד בעולמנו ועל כן מהווה עדות על מי שאנו. להיות אנושי משמעו מאבק מתמיד על היותנו סובייקט. מאבק זה להישרדות נפשית הוא חלק מהותי בחוויית המפגש עם הזנות. דרך שלושה סיפורים, שני סיפורים של אימהות בזנות וסיפור אחד שלי כאורחת בזירות הזנות, אנסה להדגים ולחדד הבנות אלה.

מילות מפתח: זנות, "אחרות", אימהות בזנות, אובייקט, סובייקט

מבוא

הזנות הייתה ועודנה סטיגמה חברתית קשה הגורמת לבושה, לאפליה ולמחיקה.¹ בימי הביניים, למשל, בתי הזנות מוקמו בשולי העיר, ליד החומות או מחוץ לחומות בפתח השערים יחד עם שאר קבוצות השוליים והתושבים הנחותים. נשים בזנות נצטוו להיבדל משאר הנשים בלבושן ולשאת סימני היכר בולטים כגון כובע אדום, סרט בולט על השרוול או שרוולים השונים בצבעם משאר חלקי הבגד. כמו כן, נאסר עליהן ללבוש בגדים מרופדים או מעוטרים בפרווה האופייניים לגבירות רמות מעלה. לעתים הוטלו עליהן גזרות מבדילות ומשפילות נוספות, כגון באוויניון שבצרפת במחצית המאה השלוש-עשרה, שם נקבע כי ליהודים ולזונות אסור לגעת בלחם ובפירות המוצגים למכירה. אם נגעו, היה עליהם לקנות את מה שנגעו בו.² תיאור זה ממחיש כיצד האישה בזנות הייתה ממוקמת כ"אחרת" מבחינה חברתית, כניגודה של האישה ההגונה, המקובלת והאימהית. הזנות הייתה מנוגדת לנורמה שמגדירה אותה ונותנת לה תוקף. והנה, גם כיום משרתת כך הזנות את הסדר החברתי הקיים.³ אישה בזנות מקיימת ומתחזקת את הגבול החברתי בגופה ונפשה. היא מגלמת את התפקיד כפוי הטובה של הרע ההכרחי כפי שיחסו של החוק הישראלי אליה ממחיש היטב. החוק הקיים אינו אוסר על הזנות אלא מגביל אותה באופנים המרחיקים והדוחקים אותה לשוליים החברתיים.⁴ בכך ממשיך החוק הישראלי את התפיסה הקיימת באופן היסטורי ומסורתי כלפי הזנות ביהדות ובנצרות.⁵ בהמשך לטענתה של דה בובואר⁶ כי האישה מגלמת את "האחרת", את הנגיב של הגבר, ניתן להציע כי האישה בזנות היא "האחרת" של האחרת.

לפני כארבע שנים נפגשתי לראשונה עם נשים ואימהות בזנות, הן כתופעה חברתית, במסגרת לימודי האקדמיים, והן באופן ישיר כעובדת סוציאלית בניידת לטיפול בנשים בזנות השייכת למרפאת לוינסקי בתל-אביב. במסגרת לימודי לתואר מוסמך בעבודה סוציאלית ערכתי מחקר איכותני שעסק בתפיסות של פקידות סעד לחוק הנוער כלפי אימהות בזנות. לנושא הזנות הגעתי במקרה, אולם החיבור בין זנות לאימהות היה מתבקש ונועז מבחינתי. מתבקש, משום שההכרה באימהותן של נשים בזנות הייתה הדרך שלי להתחיל ולראות אותן כדמויות אנושיות ומורכבות. נועז, משום שהחיבור הזה הוא אמנם שכיח במציאות, אולם בפועל הוא מושקע ויוצר אי-נוחות רבה, בין היתר משום שהוא חותר תחת התפיסה החד-ממדית והסטיגמטית של נשים בזנות וסותר את הדימוי האימהי המקובל. במסגרת לימודי קראתי על זנות, חשבתני ודברתי על התופעה עם המנחה שלי, עם עמיתותיי ללימודים ועם המרואיינות.

¹ אלמוג, 2008; פרוסט, 2004

² שחר, 1990

³ דהאן-קלב וכרמי, 2009

⁴ אלמוג, 2008; פרוסט, 2004; Amir & Amir, 2004

⁵ גרובר, 2005; Bullough & Bullogh, 1996

⁶ [1948] 2001

במקביל, בעבודתי במרפאה, יצאתי כחלק מצוות רב-מקצועי לסיורים ברחוב, במכונים ובדירות דיסקרטיות כדי ליצור קשר עם נשים בזנות ולהציע להן שירות רפואי ופסיכו-סוציאלי. לאט-לאט נרקמו בינינו יחסי אמון, והנשים שיתפו אותי בעולמן הפנימי ובסיפורי חייהן והחלו להגיע אליי למרפאה לשיחות קבועות.

כמובן, נתקלתי בזנות גם קודם לכן, ידעתי על קיומה, ראיתי את השתקפותה בסרטים, הכרתי את הקללות הנפוצות הנקשרות אליה אבל לידיעה לא התלוו חשיבה או רגש. הזונה הייתה עבורי פשוט "האישה האחרת". אני הייתי אטומה והיא הייתה סטריאוטיפ חסר ממדים. לא שאלתי את עצמי על רגשותיה, על הרקע ממנו היא באה ועל סיפור חייה. לא יכולתי לשאול, מכיוון שכדי לנסות לחשוב על נשים בזנות כאנושיות היה עליי להשתנות. הייתי צריכה להרשות לעצמי לפרוץ פתח בחומה אישית וחברתית בלתי נראית, להתמודד עם ידע חדש, להיות פתוחה ונכונה ללמידה עליהן כבני אדם, כסובייקט, ללמוד על החברה שאני והן חיות בתוכה וללמוד גם על עצמי. במאמר זה ברצוני לשתף במקצת בחוויותי מהמפגש שלי עם נשים ואימהות בזנות, במחשבותיי ובסיפורים. מטרתי היא לעורר חשיבה על "האישה האחרת" וגם עלינו, כפרטים וכחברה, הממקמים אותה רחוק מהעין ורחוק מהלב.

אחרות ואין העולם הפנימי

כשאני חושבת על העמדה הראשונית שלי בנוגע לנשים ולאימהות בזנות אני נזכרת בסיפורו הקצר והנפלא של צ'יכוב **כינורו של רוטשילד** (1965). גיבור הסיפור, יעקוב המכונה ברונזה, הוא כנר חובב ולפרנסתו בונה ארונות מתים. יעקוב מתייחס לאשתו, מארפה שמה, כאובייקט. כשהוא מתאר את ביתו הוא ממקם אותה כחלק מרשימת האובייקטים, פריט נוסף ברשימת החפצים בחדרו. במהלך הסיפור, כשתפיסתו אותה מתחילה להשתנות הוא מסכם לעצמו את יחסו אליה עד כה:

הוא שב ונזכר כי במשך חייו לא חמל על מארפה. מעולם ולא גילה לה רחשי חיבה. חמישים ושתיים שנה, אשר במרוצתן חיו בצוותא, תחת קורת גג אחת, נתמשכו כאילו עד אין-קץ, ועם זאת קרה שבמשך כל אותו זמן לא הגה בה משום מה ולו פעם אחת ולא נתן כלל דעתו עליה, משל הייתה חתול או כלב.⁷

המרחק בין יעקוב למארפה איננו מרחק פיזי, שהרי חלקו חלל אחד, חדר אחד, במשך 52 שנה. מארפה, כמו האישה בזנות, תמיד הייתה שם בגופה, אבל נוכחותה כסובייקט לא זכתה להכרה. ביטוי פלסטי למצב זה הם ארונות המתים הפזורים במרחב המשותף ליעקוב ולמארפה. ארונות המתים מגלמים את ההכרה בגוף בלבד ואת העדרה של הנפש. עם גסיסתה של אשתו מגלה יעקוב את אנושיותה ועמה את אנושיותו. זהו גילוי מביך, כואב ומחריד ויחד עם זאת יש בו סוג של חסד:

הוא נפנה לעבר אשתו. מרוב החום העלו פניה סומק קל, והן ניבטו בוודן ובחדווה. ברונזה, שהורגל לראות את פניה חיוורות ומביעות מסכנות ופחד

⁷ צ'יכוב, 1965: 15

נבדך. דומה היה, שאכן עומדת היא למות ומרוצה לנטוש סוף סוף את הבקתה הזו, את ארונות-המתים את יעקוב [...] עיניה היו נעוצות בתקרה, היא הניעה את שפתיה, ופניה הביעו אושר רב, משל נגלה לפניו מותה-גואלה והיא מלחשת עמו סוד.⁸

בחיבה הפסיכואנליטית ניסחה מלאני קליין שתי עמדות נפשיות בסיסיות הבאות לביטוי אל מול "האחר". העמדה הראשונה המכונה פרנואידי-סכיזואידי מאופיינת בפיצול בין רע לטוב ובין פנים וחוץ. מנגנון הפיצול מאפשר להכחיש את הנפרדות ואת התלות באחר. כאשר הניצבת מולך היא אובייקט, אין לה רצון משלה ואין לה חיים פנימיים. היא מהווה ישות בלתי נפרדת ונתונה כולה למרותך. עמדה אומניפוטנטית זו מאופיינת בחרדה בעלת תכנים רודפניים כגון הפחד להיות מורעל או להיטרף.⁹ גסיסתה של מארפה מטלטלת את יעקוב שכן הוא מגלה שהיא עומדת לעזוב אותו ושאינן ביכולתו לשנות זאת והוא נותר חסר אונים. העמדה הפרנואידי-סכיזואידי מאופיינת אפוא בהכחשה, כלומר אינן של כל אובייקט או סיטואציה מתסכלת. חשוב להבין שה"אני" מפצל גם את האובייקט וגם את עצמו.¹⁰ כלומר, האינן אינו רק של האובייקט החיצוני, אלא גם של חלקים בעצמי, שתוך כדי כך, מתדלדל.

העמדה השנייה שניסחה קליין היא העמדה הדיכאונית המאופיינת ביכולת למזג בין רע לטוב ובין פנים לחוץ, כלומר לחוות דו-ערכיות.¹¹ גיבוש רגשות מנוגדים כלפי אובייקט, מוביל להפחתה ממשית בחרדה הרודפנית. לחילופין, החרדה המאופיינת את העמדה המכירה בנפרדות ובאחרות, כמו גם בתלות באחר, היא החרדה מאובדן ומפגיעה באחר ובעצמי. באופן זה מתפתחת בנפש היכולת לראות באחר אדם שלם וייחודי שעלול להיפגע על-ידי זולתו ולכאוב. בסיטואציה זו מתפתחת אחריות כלפי עצמי וכלפי האחר, הכרה במציאות נפשית שלי ושל האחר, וזאת במחיר הוויתור על תחושת האומניפוטנטיות.¹² בסיפורו של צ'יכוב, יעקוב מקובע בעמדה הראשונה ועם גסיסתה של אשתו הוא מתחיל לגלות בקרבו גם את העמדה השנייה.

במצב של בריאות נפשית, קיימת תנועה דיאלקטית בין העמדות, תנועה המאפשרת חשיבה מורכבת, יצירתית ופורה. כאשר קיימת תקיעות, כלומר, קריסת התנועה הדיאלקטית לעבר עמדה אחת, עושרה של החוויה האנושית השלמה נפגע וזוהי הטרגדיה של יעקוב בסיפורו של צ'יכוב. תפיסת "האחרת" כאובייקט היא פוגענית לא רק כלפי מארפה, אלא גם כלפי המקבע אותה בתפקיד האובייקט, יעקוב. קריסה לעבר העמדה הפרנואידי-סכיזואידי מאופיינת בכליאה בעולם לא סובייקטיבי של מחשבות ורגשות. דברים פשוט קורים ולא ניתן לחשוב עליהם או לפרש אותם.¹³ כפי שחוויתי בעוצמה במפגש הראשוני שלי עם נשים ואימהות בזנות, מחיר אינן עולמה

⁸ שם : 11

⁹ קליין, 2002 [1946]

¹⁰ קליין, 2002 [1952]

¹¹ ראו הערה 9

¹² ראו הערה 10

¹³ אוגדן, 2005 : 58-59

הפנימי של "האחרת" על ידי, הוא דלדול עולמי הפנימי הבא לידי ביטוי בחסימת היכולת שלי להרגיש, לחשוב ולדמיין.

קליין תיארה את שתי העמדות בשנים שלאחר מלחמת העולם השנייה והשואה ונראה שלא בכדי. עמדות אלו מבהירות את המנגנון של ההתייחסות ל"אחר" הן באופן אכפתי והן באופן מאיין. היום אני מבינה שבפגישה הראשונה חוויתי קריסה לעבר העמדה הפרנואידי-סכיזואידיאלית אל מול נשים ואימהות בזנות. אני טוענת כי קריסה כזו למולן אינה רק מקרה פרטי אלא קיימת באופן רחב יותר, ברמה החברתית.

זנות והישרדות

התייחסות סכיזואידיאלית-פרנואידיאלית לאישה בזנות, כלומר, תפיסתה כאובייקט והפיצול בין הזונה לשאר הנשים ובין זנות לאימהות, מצביעה על חרדה גדולה וראשונית שאישה בזנות מעוררת בנו. אני רוצה להציע את ההנחה כי חרדה זו קשורה לקושי להכיר בעובדה שזנות היא דרך של נשים ואנשים לשרוד בעולם, בחברה פטריארכלית. הוזה אומר שהזנות מלמדת אותנו משהו על עצמנו. כחברה אנו מייצרים זנות ללא הרף. הזנות היא כאן, היא אופציה נגישה. אם רק נסכים להתבונן, נראה שהזנות מגלמת בחובה את הידיעה הלא נעימה על הפגיעות הפוטנציאלית של כל אחת ואחד מאיתנו.

רוב הנשים בזנות שפגשתי הן אימהות חד-הוריות. האימהות הופכת נשים לפגיעות יותר מבחינה כלכלית ורגשית. מצופה מהאם שתדאג לצרכים הפיזיים והרגשיים של ילדיה וכשמשוהו אצלם משובש, האם היא האשמה המיידית.¹⁴ ישנו יחס מורכב בין אימהות לזנות. האימהות אמנם נתפסת פעמים רבות כמנוגדת לזנות, אולם יחד עם זאת, לעתים היא נתפסת כסיבה להיות בזנות.¹⁵ יחסים מורכבים אלה באים לידי ביטוי מרתק במחזה **הילד חולם** שכתב חנוך לוין.¹⁶ במחזה דורש רב החובל מהאם לשכב עמו בתמורה להסכמתו להעלות על הסיפון גם את בנה ובכך להציל אותו ממוות:

שימי עצמך במצבי, אני
זקן, אין לי עוד הזדמנויות.
זונות צוננות פה ושם.
את יפה. הבכי, הכעס, מלהיטים
את גופך. את מה שאני זקוק לו.
שכבי איתי ואקח את הילד.
יש עסקות מתועבות יותר.¹⁷

רב החובל ממקם את האם כמנוגדת לזונה. האם, הנשואה, המפגינה רגש, האנושית, הדואגת לבנה, מוצגת כניגוד לזונות הצוננות, חסרות הרגש וחסרות האנושיות. לכאורה היא אחרת, אבל היא נדרשת לאותו הדבר - לתת את גופה בתמורה למה שנמצא בחזקתו של הגבר: כסף, חיים. אנו רואים פה כיצד החברה שלנו יוצרת את הזונה. אם

¹⁴ סבירסקי, 1984; Caplan, 2007; Bennett, 2007;

¹⁵ פרקר ופלד, 2011; Dalla, 2004;

¹⁶ לוין, 1991

¹⁷ שם: 288

הזונה היא גם אם והיא חושבת שגורל ילדיה תובע ממנה להיות בזנות, אזי המרחק בין הזונה לאם מצטמצם. עצם הצעתו של רב החובל מצביעה על הקלות הבלתי נסבלת של המעבר לזנות, עצם האפשרות להציע עסקה כזו, לסחור בגוף, הופך כל אישה וכל אם לזונה פוטנציאלית. רב החובל מבקש ממנה שתשים עצמה במקומו, שתראה אותו כסובייקט עם צרכים ורגשות בעוד הוא משתמש בה ובהפגנת הרגש שלה כאובייקט להתעוררות מינית ולסיפוק מיני. העובדה כי על הפרק עומדים חיי בנה, מייצרת קונפליקט אצל האם ואצל הצופים המזדהים עמה. באופן זה המחזה מראה איך כל אם עלולה להגיע למצב שמבחינתה הוא בחירה בין שני דברים מקודשים - האוטונומיה על גופה ובריאותה הנפשית מול שלומו של ילדה.

קלאריסה אסטס¹⁸ משתמשת באגדת הברווזון המכוער בכדי להציג בפנינו אם כזו, האם שהיא מכנה "האם הממוטטת". האם הממוטטת צריכה לבחור, החברה תובעת ממנה בחירה בלתי אפשרית בינה לבין הילד שלה. האם הפוגעת בעצמה למען הילד, מבטיחה הישרדות פיזית של הילד על חשבון הישרדותה הנפשית. האם הממוטטת איננה יכולה לשגשג מכיוון שהיא עוסקת בהישרדות וגאה ביכולתה לשרוד. ההישרדות היא אכן הישג אבל היא גם מלכודת. האם יש עסקות מתועבות יותר? רב החובל הוא בעל סמכות בלתי מעורערת, הוא קובע, הכוח כולו בידיו, הוא נותן את הפקודות. לאם, שבתחילה פונה להגיון ואחר כך לרגשותיו, נשאר בסופו של דבר להיותו רק כגוף. הסצנה המתוארת בין רב החובל לאם מצביעה על פערי הכוח ועל הדינמיקה המאפיינים את התופעה הנפוצה של פגיעות מיניות. באופן זה הזנות נתפסת כמתקיימת על רצף הפגיעות המיניות ולא כתופעה מבודדת. על-פי מחקרים וגם מהמפגש שלי עם הנשים, לרבות מהן יש רקע של פגיעה מינית, לרוב כבר בילדותן.¹⁹ פגיעות מיניות ובהן גם זנות, שהיא לתפיסתי מקרה פרטי של פגיעה מינית, מהוות מקרה מובהק של מחיקת הסובייקט.

אני טוענת שהזנות היא מלכודת גם עבור מי שלא נמצא בה. ההכרה בכך היא דבר שאנו רוצים להימנע ממנו אבל להימנעות הזו יש מחיר כבד. כאמור, ההתנכרות ל"אחרת", הקריסה לעבר העמדה הפרנואידית-סכיזואידית משאירה גם אותנו במצב של הישרדות ומרסנת את השגשוג והיצירתיות. בשלילת "האחרת" אנו שוללים גם חלק מעצמנו. בעזרת שלושה סיפורים המתארים משהו מחוויית הזנות, ברצוני להדגים כיצד המפגש עם הזנות הוא מפגש עם המאבק המתמיד להישרדות נפשית, כלומר, מאבק בקריסה לעבר העמדה הפרנואידית-סכיזואידית, מאבק לשימור עמדת הסובייקט.

¹⁸ אסטס, 1997

¹⁹ גור, 2008

זנות: שלושה סיפורים

סיפור ראשון

את הסיפור הראשון סיפרה לי מאיה,²⁰ אם חד-הורית בזנות שפגשתי בסירי הרחוב ושהגיעה אליי לשיחות במרפאה. מאיה שורדת פיזית בעולם באמצעות הזנות. היו מקרים בהם כמעט קפחה את חייה כתוצאה מאלימות של לקוחות. כשמאיה יוצאת בערבים לרחוב כדי להתפרנס, מטפלת ישנה בבית עם ילדיה. בד בבד עם ההישרדות הפיזית היא נאבקת לשרוד נפשית. מאיה סיפרה לי שהיא דואגת להשאיר את המקום בו היא "עובדת" נקי. בתחילת הערב היא מניחה שם שקית, אחרי כל לקוח היא משליכה את הקונדום והמגבון המשומשים לשקית ולבסוף, אחרי הלקוח האחרון לוקחת את השקית ובדרכה הביתה זורקת אותה לפח. מכעיס אותה שיש בנות שמשאירות אחריהן לכלוך, "כשזה כול כך פשוט לשמור על הניקיון". מאיה הסבירה שזו סביבה של משרדים ובבוקר לא נעים לבאי המקום לראות את כל הלכלוך הזה. היא גם הוסיפה בחיך שיש לקוחות שמשבחים אותה על ניקיונה, על כך שתמיד יש לה מגבונים בתיק.

דבריה של מאיה מהדהדים בי. אני חושבת עליהם שוב ושוב, חוזרת עליהם והופכת בהם. הפיצול בין מה שקורה באותו מרחב ביום ובלילה מצביע בעיני על הצביעות החברתית, על ההתעלמות ממה שלא רואים. זנות קיימת גם ביום, כמו בן. החושך והאור הם בעיקר מטפוריים. מאיה מכירה בצורך למחוק את מה שקורה לה שם בחסות החשכה. אני חשה כי הפיצול הוא גם בתוך נפשה. הפיצול שומר עליה, מסייע לה לנקות מעצמה את הזנות, להפריד את עצמה ממנה, אך היא משלמת על כך מחיר כבד. מאיה משתתפת במחיקה שלה עצמה ובמחיר זה היא מצליחה לחוש חלק מהחברה, מאותם "נקיים וטובים". מאיה חושבת על עובדי המשרדים ומדמינת מה הם ירגישו לנוכח קונדומים משומשים ושאר הפסולת שהזנות מייצרת. כשהם ייחשפו לתוצרים הללו לאור היום, הרי הזנות תעיב על שגרת חייהם ותאפיל עליה ועל כן תגובתם תהיה תגובה של אי-נוחות, גועל וכעס על הלכלוך. מאיה מזדהה עם הכעס הזה, ואף כועסת על הנשים שמשאירות אחריהן לכלוך. גם היא נגעלת מהזנות. ברור לה שהאחריות לניקיון היא עליה ולא על הגברים, אף כי הלכלוך הוא שלהם לפחות באותה מידה, ואני אוסיף, שהוא בעצם הלכלוך שלנו כחברה. נראה כי מאיה מזהה את עצמה עם הלכלוך. כשהיא אוספת את הקונדומים המשומשים והמגבונים המלוכלכים ומשליכה אותם לפח, היא מקבלת על עצמה זהות זו ויחד עם זאת מתנגדת לה.

האפשרות שמישהו יראה את הלכלוך הזה ויחשוב על מאיה באופן אכפתי, שיתבונן בשאריות הללו ויחשוב על האישה שהתפשטה שם בחוץ בקור כל כך הרבה פעמים בלילה אחד, שהייתה צריכה לנקוב במחיר, לנהל משא ומתן על גופה, לגעת, להריח, "לטעום", נראה שהאפשרות הזאת מבחינתה, כהשלכה של הנורמות החברתיות השכיחות והתופסות גם לגביה, איננה קיימת. אבל הנה אפשרות זו קיימת. היא מספרת

²⁰ כל השמות המופיעים בסיפורים - בדויים

לי ואני נאבקת לראות אותה שם ולהחזיר לה מזה משהו ואני כותבת כדי שזה לא יישאר רק אצלי, אלא גם כדי שאתם תתבוננו.

אני מדמיינת את השקית, שקית דקה ורגילה של סופר שבתוכה מיטלטל ומתערבב זרעם של גברים זרים. אני מדמיינת את היד העיפה האוחזת בשקית, לרגע אוחזת ולרגע שומטת אותה לתוך הפח העירוני הקרוב. מאיה מחפשת מכל לזרע, לכלוך של הזנות, מכל שהוא איננו גופה וגם לא הרחוב. היא יוצרת מהשקית מכל ואותה מעבירה למכל גדול יותר ונורמטיבי יותר - הפח. גם אני מהווה עבורה מכל לסיפורים שהיא לא יכולה לספר כי אף אחד לא רוצה לשמוע. כאשר החברה לא מוכנה להכיל את הסיפור שלך - את נותרת "האישה האחרת". אני חושבת על הזרע כלכלוך והזרע כאוצר. בסך הכול זה עניין של מיקום. בבנק הזרע הרי נשמרות המנות היקרות בקפדנות עם פרטי התורם: מוצא, גובה, צבע עיניים. אני חוזרת לחשוב על מאיה, היא מוחקת בקפדנות את הרמזים להתרחשויות הליליות, אבל היא לא יכולה למחוק אותן מתוך נפשה. היא מקיימת בתוכה את האחרות, מעוררת ומרדימה את "האישה האחרת". מאיה אומרת לי שהיא שתיים: מאיה של היום ומאיה של הלילה. היא מוסיפה שהיא מרגישה לעתים כמו כדור עגול גדול שבכל פעם נחבט על-ידי מישהו אחר וכך נקבע מסלולו האקראי מחבטה לחבטה, בין החבטות.

סיפור שני

את הסיפור הזה שמעתי מסיוון, אם חד-הורית בזנות, המגיעה אליי לשיחות במרפאה. פעמים רבות היא מגיעה היישר מ"העבודה", גוררת את עצמה לתוך החדר ודבר ראשון מטעינה את הטלפון הנייד, מחברת אותו לחשמל. אני מרגישה שהיא באה אליי בכדי להיטען. סיוון סיפרה לי שהייתה בזנות במשך כל תקופת ההיריון ואף התגוררה באותה תקופה בבית הבושת בו עבדה. באחת המשמרות, אחרי לקוח אגרסיבי במיוחד וכשהריונה כבר ניכר לעין, היא החלה לדמם. מבוהלת היא ניגשה לפקידה וביקשה לעזוב את המשמרת כדי להיבדק על-ידי רופא נשים.²¹ הפקידה סירבה בתחילה, אך לבסוף נעתרה לתחנוניה של סיוון והתירה לה לעזוב לשעה אחת בלבד. סיוון מיהרה לחדר מיון גניקולוגי. הרופא שבדק אותה אמר לה שבשלב זה אינו יודע אם מדובר בהפלה, הסיכויים הם 50% לכאן ולכאן. עוד אמר לה שעליה לחזור הביתה ולנוח. אני שואלת את עצמי האם עלה חשד בליבו שהאישה שהגיעה אליו הגיעה מהתופת ולשם היא חוזרת? האם הוא ראה משהו בגוף, בפנים, האם קרא משהו בעיניה? האם שמע משהו בקולה? משהו שמעבר לנואשות הרגילה של אישה במצב שכזה?

סיוון זכרה את הדרך חזרה לבית הבושת. השמיים היו מעוננים והיא הביטה בהם בעודה הולכת בצעדים מהירים ומתפללת שהכול יהיה בסדר, שהעובר שברחמה יחיה. סיוון סיפרה לי שלא רצתה לאבד את העובר שכן לא רצתה להישאר לבדה בעולם. מבחינה זו ניתן לומר שהעובר מייצג את הסובייקט שבסיוון, כמו גם את הצורך

²¹ הפקידה היא נציגתו של בעל המקום ואחראית בין היתר על הסדר, כמו גם על חלוקת הרווחים בין האישה למקום. בנוסף, היא זו שעונה לטלפונים, מסבירה איך להגיע ומתארת באופן פלסטי ביותר ללקוח הפוטנציאלי את הבנות הנמצאות במשמרת.

ההישרדותי שלה. הדאגה לעובר גרמה לסיוון להיאבק למענו-למענה, לברוח לשעה מעולם הזנות ולהחזיר לעצמה משהו מהאנושי. ניתן להתבונן בעובר כמגלם את הדרמה הפנימית של סיוון, את סכנת ההכחדה של חיי הנפש ואת ההתנגדות שלה להכחדה זו. השאלה שלדעתי חייבת להישאל היא מה התפקיד שלנו כפרטים וכחברה מול הזוועה הזו. מה ניתן לעשות אחרת? זה מתחיל במוכנות לראות שקיימת מצוקה, לזהות אותה ולהכיר בה. האקט האלים החותר להכחדת הסובייקט וההתנגדות להכחדה זו נתפסים בעיניי כחלק מהותי מהזנות. הדיאלקטיקה שבין הכחדה וחיות היא, כפי שנגזר מהדיאלקטיקה בין העמדות של קליין, חלק מהחוויה האנושית היומיומית ואינה ייחודית לזנות. יחד עם זאת, כמי שמגיעה שוב ושוב לזירות בהן הזנות מתקיימת, אני חווה את הזנות כמנכיחה דיאלקטיקה זו באופן עוצמתי ביותר.

סיפור שלישי

זה הסיפור שלי. אנסה לתאר במילים משהו מהחוויה שלי בסיוורי בזירות הזנות. אני לבושה כפי שיוצאים לסיוור, נעליים סגורות ונוחות, הכיסים במכנסיים מיועדים לטלפון הנייד שיהיה איתי למקרה הצורך וחולצת טריקו פשוטה שבחזיתה מודפסת המילה "צוות" ועל גבה "משדד הבריאות, לנו כן אכפת ממך". עמדת האכפתיות לאחר, שהיא העמדה הדיכאונית, היא העמדה המוצהרת והאג'נדה שלי, אך כפי שנראה מיד היא נשמטת ממני שוב ושוב. זה אינו סיוור לרחוב אלא לדירות דיסקרטיות ובתי בושת. אני ואחות הניידת עומדות מול דלת של דירה דיסקרטית, מצלצלות בפעמון. אף פעם איננו יודעות אם יפתחו לנו. בזמן ההמתנה אני מביטה לעבר המצלמה שמעל לדלת. אני מתבוננת בעצמי לרגע משם. אני נראית לעצמי לא עצמי - דהויה, מסורבלת, לא שייכת. אני תוהה מי מתבונן בי עכשיו ומה הוא רואה. על סף הדלת אני "האחרת", אני האובייקט. אני מרגישה נבוכה. אני יודעת שיש גם מצלמה שתלויה בכניסה ומכוונת לרחוב. באופן זה בעלי המקום שולטים מביתם במה שקורה ויכולים למנוע תקלות לא צפויות כמו בואו של לקוח בעייתי, הגעתה של המשטרה, או אולי סתם מישהו שמוכר לאחת הבנות מחייה הרגילים. במקרה כזה, אותה אישה תתחבא כשהוא ייכנס וכך תימנע מבוכה גדולה וסודה לא ייחשף. החרדה מחשיפת הסוד היא חרדה נפוצה ויש בנות המשתמשות בשל כך לעתים בפאה או אפילו במסכה.

אם הדלת לא נפתחת אנו משאירות מתחתיה חוברות הסברה וכרטיסי ביקור. אם הדלת נפתחת אנחנו מביטות בפנים שמביטות בנו. המבט שמולנו לפעמים מחייך ומזמין, לפעמים נראה ריק או מפוחד. פעמים רבות אני חשה שנוכחתי כאן היא בגדר הפרעה. כאילו אנחנו מפרות איזה קצב, מכניסות צליל צורם למנגינה שמתנגנת שוב ושוב, פורמות משהו. מה אנחנו רוצות מהן? אנחנו מציגות את עצמנו, מציעות בדיקות לגילוי מחלות מין, מסבירות שכל התהליך נעשה באופן אנונימי, בחינם ותוך שמירה קפדנית על סודיות רפואית. רבות מהנשים מעדיפות להזדהות בשם בדוי, השם בו הן מזדהות ב"עבודה". זהו ביטוי לפיצול שההישרדות הנפשית בזנות תובעת מהן, הפיצול שהוא אחד מהמנגנונים הבולטים של העמדה הפרנואידי-סכיזואידי. לאחר שאנחנו מציגות את עצמנו ועונות על שאלות, הקרח בדרך כלל נשבר והנשים מבקשות להיבדק

ולהתייעץ, למשל לגבי קונדום שנקרע או פריחה שהופיעה על העור. האווירה נעשית פחות מתוחה, המבט מתרכך והן מציעות לנו מים. אני שואלת את עצמי כמה הן רוצות וכמה הן מְרצות? שוב אני מתבוננת בעצמי מבחוץ. אני הלבושה מול הלבושה למחצה. אני האורחת לרגע מול המשובצת למשמרת של שמונה, עשר או גם שתיים-עשרה שעות. אבל באופן מסוים גם אני במשמרת וגם לי יש משימה - משימת האכפתיות. לכאורה, ושלא כמו הרופא בסיפור של סיוון, אני לא יכולה לטעון להגנתי שלא ראיתי, אני שם בתוך הזוועה, אני עדה.

נעשים מאמצים להסתיר את הזוועה מעיניי. אני זוכרת מכן שנראה כמו מועדון איכותי לגברים בלבד. היו בו ספות רכות ואקווריומים גדולים ויפים, עיתונים לעיון היו מפוזרים ובפינה אחת צפו כמה גברים במסך פלזמה ששידר משחק ספורט. הגברים המתינו בשקט מנומס לתורם להיכנס לאחד החדרים עם האישה שבחרו. אכן, מידי פעם גבר היה קם ופוסע עם אישה לתוך אחד החדרים, סוגר אחריו את הדלת וזהו. ההרגשה שלי הייתה קשה, מתסכלת, כל כך רציתי לעצור את זה. הרצון שלי היה לנתץ את האקווריומים, לקרוע את העיתונים ולהפוך את הספות. להחריב את התפאורה ולצעוק, פשוט לצעוק, לצעוק חזק. רציתי לחשוף, להוציא לאור את הסובייקט הפצוע שהחפצים היפים והאווירה השלווה מטשטשים אותו, חונקים אותו. הנשים שם היו בעיניי הסובייקט הפצוע וגם אני, גם אני הרגשתי פצועה שם.

יכול להיות מסוכן להיות שם סובייקט. על כן עצרתי את עצמי ולא עשיתי את מה שרציתי. התאפקתי ודיברתי יפה אל בעל המקום, אך בתוך תוכי הרגשתי כשותפה לפשע. שאלתי את עצמי כמה אני משתפת פעולה עם הולכת השולל, כמה אני מסרבת לראות. הרי רוב הזמן אני לא חשה צורך לצעוק ולהרוס. הדרך להגן על עצמי מהכאב שאני חווה בזירות הזנות היא הדרך אל הקונקרטי והיא פתוחה בפניי. אני מתרכזת במה שצריך לעשות עכשיו, בבדיקות הרפואיות, בטפסים שצריך למלא, בציוד שצריך לסדר. המעברים בין העמדה הקונקרטית לאכפתית מאפשרים לי להתקיים שם ולא לקרוס. הבדיקות נעשות בפרטיות. אנחנו נכנסות עם האישה לאחד החדרים והדלת נסגרת מאחורינו. שם היא מספרת לנו לפעמים סיפור חיים קשה או על תכניותיה וחלומותיה. לעתים היא פוחדת ממחטים ואני אומרת לה שהיא יכולה להחזיק לי את היד חזק ואני אומרת לעצמי שאני רוצה שהיא תכאיב, שתשאיר משהו מהכאב שלה אצלי ושיהיה קצת פחות אצלה. אני הרי יוצאת מפה עוד מעט וחוזרת למקום שפוי יותר. מה היא חושבת עליי, על האורחת לרגע? מקנאה ביי? בזה ליי? מאמינה ליי? אולי היא לא חושבת עליי כלל. אני משתדלת לשנן את שמה, לזכור אותה לפעם הבאה, אם תהיה כזו.

סיכום

למרות השוני הרב בין בני האדם, למרות האחרות, אנו חולקים משהו משותף. המשותף ניתן לניסוח כמאבק מתמיד לחיות ולהקוות גם כסובייקט ולא רק כאובייקט. אנו חולקים מבנה נפשי המתבטא בשתי עמדות כלפי "האחר" וכלפי "העצמי" ובתנועה ביניהן. המשותף לכולנו הוא קיומם של רגשות, מחשבות, חרדות ופנטזיות הזקוקות ומחפשות הכרה של "עצמי" ושל "האחר". אוגדן משתף את קוראיו בכך שהוא מנהל את התרפיה על בסיס ההנחה שתמיד יש פן של האישיות, גם אם מוסתר ומוסווה, הפועל באופן דיכאוני כסובייקט.²² אני מתעקשת להאמין שתמיד יש באישה "האחרת" שמולי סובייקט הנאבק לשרוד. החוויות שהנשים מספרות לי והחוויות שלי בזירות הַזְנוּת מחזקות הנחה זו שוב ושוב. מהנחה זו נגזרת אחריותנו ליצירת חברה המכבדת את "האחרת" ובכך מכבדת גם את עצמה.

רשימת מקורות

- אוגדן, תי' (2001). **הקצה הפרימיטיבי של החוויה**. תל-אביב: עם עובד.
- אלמוג, שי' (2008). **נשים מופקרות**. תל-אביב: משרד הביטחון.
- אסטס, ק"פ (1997). **רצות עם זאבים, ארכיטיפ ה"אישה הפראית" - מיתוסים וסיפורים**. תל-אביב: מודן.
- גור, עי' (2008). **מופקרות: נשים בזנות**. תל-אביב: הקיבוץ המאוחד.
- גרור, מי' (2005). **זונה וזנות בעולם המקרא. זמנים, 90, 20-29**.
- דהאן-קלב, הי' וכרמי, אי' (2009). **מין וממון - מעמדה הפוליטי והחברתי של הזנות. חברה ורווחה, כ"ט, 4, 483-503**.
- דה בובאר, סי' (2001) [1949]. **המין השני: כרך ראשון, העובדות והמיתוסים**. תל-אביב: בבל.
- לוי, חי' (1991). **הילד חולם**. בתוך: **מלאכת החיים ואחרים - מחזות**. תל-אביב: הקיבוץ המאוחד.
- סבירסקי, בי' (1984). **בנות חווה, בנות לילית: על חיי נשים בישראל**. גבעתיים: המין השני.
- פרוסט, אי' (2004). **הזנות הנעלמות מהעין: נוכחות נפקדות במשפט הישראלי**. עבודת גמר לתואר מוסמך. אוניברסיטת תל-אביב.
- פרקר, אי' ופלד, עי' (2011). **חויית האימהות של נשים שנסחרו לתעשיית המין בישראל. חברה ורווחה, ל"א, 1**.
- ציכוב, אי' (1965). **כינורו של רוטשילד**. בתוך: **מבחר סיפורי צ'נוב**. תל-אביב: טברסקי.
- קליין, מי' (2002) [1946]. **הערות לכמה מנגנונים סכיזואידיים**. בתוך: **כתבים נבחרים** (עמ' 177 - 203). תל-אביב: תולעת ספרים.
- קליין, מי' (2002) [1952]. **מסקנות תיאורטיות אחדות על אודות חייו הרגשיים של התינוק**. בתוך: **כתבים נבחרים** (עמ' 204-240). תל-אביב: תולעת ספרים.
- שחר, שי' (1990). **האישה בחברת ימי הביניים: המעמד הרביעי**. תל-אביב: דביר.
- Amir, D. & Amir, M. (2004). The politics of prostitution and trafficking of

²² אוגדן, 2001: 54-55

women in Israel. In: J. Outshoorn (Ed.), *The politics of prostitution: Women's movements, democratic states and the globalisation of sex commerce* (pp. 144-164). Cambridge University Press.

Bennett, J. (2007). (Dis)ordering motherhood: Mothering a child with Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder. *Body Society*, 13, 4, 97-110.

Bullough, B. & Bullough, V. (1996). Female prostitution: Current research and changing interpretations. *Annual Review of Sex Research*, 7, 158-180.

Caplan, P.J. (2007). Don't blame mother. Then and now. In: A. O'reilly (Ed.), *Maternal theory: Essential readings* (pp. 592-600). Toronto: Demeter Press.

Dalla, R.L. (2004). I fell off [the mothering] track: Barriers to "Effective Mothering" among prostituted women. *Family Relations*, 53, 190-200.